

Työ ja turva -osasto/SN/lv

16.10.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
stv@eduskunta.fi

HE 125/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kansaneläkelain ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahanetuksista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettaviksi kansaneläkelakia, takuueläkkeestä annettua lakia, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annettua lakia, vammaisetuuksista annettua lakia, sairausvakuutuslakia, työttömyysturvalakia sekä työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä annettua lakia.

Esityksen tarkoitus on selkeyttää etuusjärjestelmää niin, että em. etuuksien alaikäraja nostettaisiin 16 vuodesta 18 vuoteen pl. jotkin pienehköt poikkeukset. Esityksen tarkoituksena on saattaa ikärajat vastaamaan ajankohtaa, jolloin nuoren oppivelvollisuuslain mukainen oppivelvollisuus viimeistään päättyy. Myös nuoren vanhempien elatusvelvollisuus jatkuu saman ajan.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä annetun lain voimassaoloaikaa jatkettaisiin vuoden 2025 loppuun.

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025. Vammaisetuuksista annetun lain muutokset on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027, ja työhön paluun edistämisestä annetun lain voimassaoloajan jatkamista koskevan muutoksen taas on tultava voimaan ennen kuin sen kohteena olevan lain voimassaolo päättyy eli ennen 31.12.2024. HE 125/2024 vp 2 Kansaneläkkeen, takuueläkkeen, sairauspäivärahan ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuuksien osalta muutoksia sovellettaisiin siirtymäsäännösten nojalla vuonna 2009 ja sen jälkeen syntyneisiin. Työttömyysetuuksien osalta muutosta sovellettaisiin vuonna 2008 ja sen jälkeen syntyneisiin. Maksussa olevien vammaisetuuksien maksamista jatkettaisiin seuraavaan lain mukaiseen tarkistukseen tai lakkaamiseen asti. Muutos ei siten vaikuttaisi jo myönnettyihin etuuksiin.

Esityksellä tavoitellaan säästöjä julkiseen talouteen. Julkisen talouden menojen on ehdotettujen muutosten yhteisvaikutuksesta arvioitu vähentyvän noin 48,5 miljoonalla eurolla vuosittain vuodesta 2027 alkaen.

Työ ja turva -osasto

16.10.2024

SAK:n lausunto

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK pitää periaatteellisesti kannatettavana tavoitetta etuusjärjestelmän selkeyttämisestä. Tätä työtä tulisi kuitenkin tehdä pitkäjänteisesti eikä tekemällä yksittäisiä päätöksiä sosiaaliturvajärjestelmään ensisijaisena tavoitteenaan säästöjen aikaansaaminen sosiaaliturvasta, kuten nyt näytetään Orpo-Purran hallituksen toimesta tehtävän.

Tässä esillä olevassa hallituksen esityksessä keskeistä on etuuksien ikärajan nostaminen 18 vuoteen. Esitystä perustellaan erityisesti tarpeella säästää etuusmenoja. Samalla vanhempien elatusvastuu korostuu, kuten hallituksen esityksessäkin todetaan. Muutokset voivat aiheuttaa pienituloisille taloudellisia ongelmia ottaen huomioon, että sosiaaliturvaan tehdään muutoinkin suuria leikkauksia. Myös syrjäytymisriski on vaarassa kasvaa. Erityisesti pienituloisissa perheissä alle 18-vuotiaalle maksettu kuntoutusraha on ollut tärkeä seikka kuntoutukseen osallistumisessa.

Kun hallitus haluaa korostaa vanhempien vastuuta lastensa elättämisestä, samalla tulisi myös vahvistaa sen edellytyksiä. Nyt tämän esityksen mukaan vanhempien velvollisuuksia lisätään mutta jätetään huomioimatta, että esimerkiksi lapsilisää maksetaan jatkossakin vain 17 ikävuoteen saakka. Säästöjen sijaan olisi luontevaa kehittää lapsilisäjärjestelmää, ja sitä kautta selkeyttää etuusjärjestelmää lapsiperheiden osalta.

SAK toteaa myös, että ns. vakuutusperiaate ei toteudu tilanteessa, joissa työtulovakuutuksen päivärahamaksun alaraja säilyy 16 vuodessa mutta etuutta maksetaan 18 ikävuodesta lähtien.

Kokonaisuus huomioiden SAK suhtautuu kriittisesti esitykseen etuuksien ikärajojen nostamisesta.

Työhönpaluun edistämislain jatkaminen

Hallituksen esityksen mukaan työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain voimassaoloaika jatkettaisiin vuoden 2025 loppuun.

Hallitusohjelman mukaan osatyökykyisillä ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevilla on oltava nykyistä joustavammin mahdollisuuksia osallistua työelämään, ja tämä on ollut myös tämän vuoden loppuun voimassa olevan lepäämäänjättämislain tarkoituksena.

SAK kannattaa työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain voimassaoloajan jatkamista. SAK kuitenkin huomauttaa, että hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus mahdollistaa joustavan paluun työkyvyttömyyseläkkeeltä työelämään vakinaistamalla

Työ ja turva -osasto

16.10.2024

työkyvyttömyyseläkkeen lepäämissäännöksen. Voikin perustellusti kysyä, eikö hallitusohjelmaa aiota toteuttaa tältä osin?

On siis edelleen epäselvää, mitä hallitusohjelman kirjauksille työkyvyttömyyseläkkeen lineaarimallin käyttöön ottamisesta ja työkyvyttömyyseläkkeen lepäämissäännöksen vakinaistamisesta tosiasialla tapahtuu. SAK:n arvion mukaan vuoden lisäaika työhönpaluun edistämisestä annetun lain voimassaolon pidentämiselle on joka tapauksessa liian lyhyt. Tämä riittämätön yhden vuoden voimassaolon pidentäminen todettiin myös jo lausuntokierroksella monissa lausunnoissa (mm. ETK, Tela, Keva ja palkansaajakeskusjärjestöt).

SAK pitää edelleen tärkeänä ja ensisijaisena vaihtoehtona lepäämäänjättämislain vakinaistamista niin, että se tosiasialla tukee osatyökykyisten mahdollisuuksia osallistua työelämäään.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Sinikka Näätsaari
työura- ja eläkeasioiden päällikkö